
TÜRKİYE'NİN AB İLE MÜZAKERE SÜRECİNDE GELDİĞİ NOKTA - 15 OCAK 2010

Deniz ALTINBAŞ

12.04.2009

2009 yılının son günlerinde Türkiye ile AB arasındaki müzakerelerde 12. başlık açıldı. Hırvatistan ile aynı tarihte müzakerelere başlayan Türkiye, 35 başlıktan 12.sini açabilmişken, Hırvatistanın 2010 yılında müzakere sürecini tamamlaması bekleniyor. Serbest piyasa ekonomisi ve demokrasi gibi ilkelerle yeni tanışan Hırvatistanın, çok daha uzun süredir Avrupa ile yakın ilişkiler içinde olan Türkiye'yi çok açık arayla geride bırakması dikkat çekici bir durum. Bu hızlı ilerleme süreci, Hırvatistandansa daha çok ABnin başarısı gibi görünüyor.

Açılan 12. başlığın konusu çevre. Bu başlığın yerine getirilmesinin Türkiye için epeyce maliyetli olması bekleniyor. Çünkü Türkiye çevre konusunda Avrupa standartlarının çok gerisinde. Su kirliliği, hava kirliliği, Kara Denizdeki kirlilik, erozyon gibi sorunların yanında sanayide modern filtreleme yöntemlerinin kullanılmaması Türkiye'nin işini zorlaştırıyor. Ne kadar zor bir süreç olsa da, ekolojik sistemin kontrol altına alınması ve en azından Avrupa standartlarına ulaşmanın Türkiye için faydaları şüphesiz büyük olacaktır.

Türkiye ve Hırvatistan, müzakere süreci boyunca ilginç farklılıklar yaşadı. Türkiye'nin, her altı aylık dönemde en fazla iki başlık açmasına izin verilirken Hırvatistan bir gün içinde altı başlık açıp beş başlık kapatabildi. 12 başlık açan Türkiye'nin ise sadece bir başlık kapatması mümkün olabildi. Aslında objektif, tamamen teknik ve sadece Avrupa Komisyonunun kontrolü altında olması gereken müzakere süreci, Türkiye söz konusu olduğunda siyasi boyut ağırlıklı gerçekleşti.

Hırvatistanın müzakere süreci de tıpkı Türkiye'ye olduğu gibi, bir başka üye ülke tarafından bloke edildi. Slovenyanın, sınır sorunu nedeniyle yeni başlıkların açılmasını bloke etmesi sadece 10 ay sürdü. Çünkü Almanya ve Fransa gibi büyük ülkelerin baskısıyla, Slovenya engellemesini kaldırdı. Bu örnek, hemen hemen her şeyin, ABnin güçlü ülkelerinin isteyip istememesine bağlı olduğunu gösterdi. Ne diğer ülkelerle olan bozuk ilişkiler ne de teknik sorunlar, güçlü olan ülkelerin, bir aday ülke için çizdiği yönü bozmak için yeterli. Zira, Hırvatistanın, başta yolsuzluk olmak üzere, AB standartlarının çok altında olan bir dizi sorunu bulunuyor.

Bu arada Sırbistan da tam üyelik başvurusunda bulundu. Sırbistanın savaş suçlularını teslim etmeden müzakerelere başlanamayacağı konusunda kırmızı çizgiler bulunuyordu. Fakat bu kriterlerin de, istendiğinde, esnetilmesi ya da kaldırılması her zaman mümkün olabilmektedir.

2011 yılında üye olması beklenen Hırvatistan ile Türkiye arasındaki en belirgin fark, Hırvatistana en başından beri tarih verilirken Türkiye'ye hiçbir zaman tarih verilmemesi oldu. Belki daha da önemlisi, Hırvatistanın üyeliği, aday olduktan ve müzakerelere başladıktan sonra hiçbir zaman tartışmaya açılmazken, Türkiye'nin hâlâ Avrupalı olup olmadığı tartışılıyor. Herhangi bir ülkenin üyeliğinin desteklenmesi ya da üyeliğinin ABye katkılarının savunulması ve tartışılması başka,

olağan dışı sözlerle övülmesi daha başka bir durum. Fransa Senato Başkanının, Hırvatistanın AB üyeliği, Fransa için bir ayrıcalıktır gibi altının doldurulması zor görünen tuhaf sözlerini açıklamak güç.

Hırvatistan ile Türkiye arasındaki bir başka önemli fark, müzakere sürecinde sorun çıkaran bir ülkenin devre dışı bırakılabilmesidir. Slovenya, bir süre sıkıntı çıkarmışsa da sonunda susturulabilmiştir. Türkiye'ye yönelik yıllarca sıkıntı yaratan Yunan vetosuna ise kimse ses çıkarmamıştı. Çünkü bu küçük ülkenin vetosu, diğerlerinin de işine gelmiş, Türkiye ile kötü olmadan Yunanistan üzerinden, Türkiye üzerindeki engellemelerini sürdürebilmişlerdir. Bu durum, asıl önemli olanın, büyük ülkelerin istekleri olduğunu bir kez daha gösteriyor.

Hırvatistanın önündeki engeller kendisi tarafından değil, ABnin büyük ülkeleri tarafından kaldırılırken Türkiye'nin önüne sürekli yeni engeller çıkarılıyor. Kıbrıs Rum kesimi, müzakere başlıklarından altı tanesini bloke edeceğini ileri sürmüştü. Bunlardan bir tanesi çevre idi. İsveç Dışişleri Bakanı Carl Bildt, ikna çabaları ile Kıbrıs Rum kesimine, çevre başlığının açılması için imza attırabildi. Rumların bloke edeceği başlıklar şöyle: yargı ve temel haklar, adalet-özgürlük-güvenlik, eğitim ve kültür, enerji, dış-güvenlik ve savunma politikaları. Fakat Rum Dışişleri Bakanı Markoz Kiprianu, söz konusu başlıkların dondurulmasının son hareket olmayacağını, geriye kalan başlıkların dondurulması konusunda da hareket etme olanağına sahip olduklarını söylüyor.

Kıbrıs meselesinin Türkiye'nin sorunu haline getirilmesi ve AB üyeliği için bu sorunu çözme şartının zorunlu yapılması sonucunda, Kıbrıs, AB sürecinde engellerden biri haline geldi. Türkiye'nin limanlarını ve hava sahasını Rum gemi ve uçaklarına açmaması nedeniyle sekiz müzakere başlığı dondurulmuştu. Kıbrıs nedeniyle dondurulan başlıklar şöyle: malların serbest dolaşımı, iş kurma hakkı ve hizmet sunumu serbestisi, mali hizmetler, tarım ve kırsal kalkınma, gümrük birliği, dış ilişkiler, balıkçılık, taşımacılık.

Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy, Türkiye ile müzakere sürecini tek bir şartla sürdüreceğini açıklamıştı. Bu şart, belirlemiş olduğu beş başlığın askıya alınması idi. Çünkü Sarkozyye göre, bloke edilen başlıkların tamamlanması durumunda Türkiye'nin AB'ye entegrasyonu geri dönülemez şekilde gerçekleşecekti. Sarkozynin istediği ise, müzakere sürecinin imtiyazlı ortaklıkla sonuçlanabilecek şekilde sürdürülmesi. Bunun için de geri dönüşü olmayan adımların atılmasının önüne geçmeye çalışıyor. Sarkozy Fransası tarafından bloke edilen başlıklar şunlar: ekonomik ve parasal politika, bölgesel politika ve yapısal araçların koordinasyonu, mali ve bütçesel hükümler, kurumlar. Tarım başlığı, hem Kıbrıs sorunu nedeniyle dondurulan, hem de Sarkozy tarafından açılması istenmeyen ortak başlık.

Bugüne kadar açılan başlıklar, çevre ile birlikte 12 adet. Bunlar: bilim ve araştırma, şirketler hukuku, fikrî mülkiyet hukuku, istatistik, işletme ve sanayi politikası, trans-Avrupa şebekeleri, tüketicinin ve sağlığın korunması, mali kontrol, sermayenin serbest dolaşımı, bilgi toplumu ve medya, vergilendirme, çevre. Bu başlıklar arasında sadece bilim ve araştırma kapatıldı. Bu, diğer açılmış başlıkların sonuçlanmadığını, üstelik Türkiye, Kıbrıs sorununu çözene kadar sonuçlanamayacağını gösteriyor.

Bilindiği gibi toplam 35 başlık var. Kıbrıs sorunu nedeniyle ABnin, Sarkozynin ve Rumların bloke ettiği başlıkların toplamı 17. Halihazırda açılmış olan 12 başlık var. Geriye açılacak sadece altı başlık kalıyor. Senede üç-dört başlık açıldığını düşünürsek 3-4 sene daha müzakere süreci devam edebilir. Sonrasında öncelikle Rumlar üzerinde baskı kurularak üç sene daha süreç uzatılabilir.

Diğer başlıklar açılrsa bile bu sefer kapanmaları için de bir bu kadar süre harcanabilir. Dolayısıyla, istendikten sonra süreci uzatmak son derece kolay görünüyor.

Türkiye için olumlu bir durum Kıbrıslı Rumların blokajdan vazgeçmeleri olabilir. Yunanistanın yarattığı bir başka sorun Makedonya ile ilgili. Yunanistanın çıkardığı isim sorunu nedeniyle AB, bir türlü Makedonya ile müzakerelere başlayamıyor. 2010 yılında ABnin büyük ülkeleri artık Makedonya ile müzakerelerin başlamasını istiyor. Bu nedenle Yunanistan üzerinde bir baskı alanı oluşacak. Yunanistan, bu durumda Kıbrısdaki Rumlardan destek isteyebilir. Küçük nüfusa sahip olan Kıbrıs Rumlarının hem Türkiye hem de Makedonya ile müzakereleri bloke etmesi AB içinde tepki yaratacaktır. Dolayısıyla Türkiyeden uzaklaşıp seçimini Makedonya üzerinde yapması mantıklı görünüyor. Ne de olsa Türkiyenin müzakere sürecinde zaten tıkanmış olan pek çok başlık var, diğer taraftan Türkiyenin üyeliğine itiraz eden ülke sayısı da az değil.

Bazı yorumlar, müzakere sürecindeki başarısızlıktan sadece Türkiyeyi sorumlu tutmakta ve ABnin oyalamaktansa kestirip atacağını, dolayısıyla yavaşlığın nedeninin Türkiye olduğunu ileri sürmekteler. Süreci kesip atmak, sanıldığıının aksine Türkiye için olağanüstü bir etki etmeyeceği gibi, belki olumlu bile olabilir. Fakat müzakere sürecinin durdurulması AB için olağanüstü etki edecektir. Özellikle Rumlar, Ermeni diasporası ya da Orta Doğuda planları olan ve bu planlar için Kürtlerden faydalananlar gibi Türkiyeden bir şeyler koparmaya çalışan gruplar AB ile Türkiye arasındaki hiyerarşik ilişkilerin kesilmesinden büyük zarar göreceklerdir. Dolayısıyla, bugünkü şartlar altında en iyi seçim, müzakere sürecinin mümkün olduğunca uzatılması, bu süreç içinde istenenlerin azami ölçüde elde edilmesi ve Türkiyeden alınacak bir şey kalmadığında, kibarca ABnin entegrasyon kapasitesi şu an Türkiye gibi büyük bir ülkeyi hazmedecek durumda değil diyerek Türkiyenin reddedilmesidir.

Kaynak/Source: